

ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ У КОНТЕКСТІ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОГО, КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ТА СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПІДХОДІВ

DEVELOPING STUDENTS' LINGUISTIC AND SOCIO-CULTURAL COMPETENCE IN A SPECIALIZED SCHOOL IN THE CONTEXT OF LINGUISTIC AND COUNTRY STUDIES, CULTURAL AND SOCIOCULTURAL APPROACHES

У статті здійснено комплексне теоретико-методологічне обґрунтування сутності, структури та особливостей формування лінгвосоціокультурної компетентності учнів профільної школи у процесі вивчення англійської мови. Актуальність дослідження зумовлена сучасними тенденціями розвитку іншомовної освіти, орієнтованими на формування особистості, здатної до ефективної міжкультурної комунікації в умовах глобалізації, полікультурності та зростання ролі англійської мови як засобу міжнародної взаємодії.

У роботі доведено, що мова виступає не лише інструментом комунікації, а й носієм культурної інформації, що зумовлює необхідність її вивчення у тісному взаємозв'язку з культурним контекстом. На основі аналізу наукових підходів (лінгвокраїнознавчого, лінгвокультурологічного та соціокультурного) обґрунтовано доцільність їх інтеграції як методологічної основи формування лінгвосоціокультурної компетентності. Визначено, що дана компетентність має інтегративний характер і поєднує знання про мовні та культурні реалії, уміння інтерпретувати культурно марковані мовні одиниці та здатність до адекватної поведінки у міжкультурному спілкуванні.

Проаналізовано структуру лінгвосоціокультурної компетентності, яка включає соціолінгвістичний, соціокультурний та соціальний компоненти. Особливу увагу приділено соціокультурному компоненту, що охоплює когнітивну, діяльнісну та особистісну складові. Когнітивна складова передбачає засвоєння знань про культурні реалії, фонову лексику та мовні одиниці з національно-культурним компонентом значення; діяльнісна – формування вмінь розпізнавати, аналізувати й використовувати культурно зумовлені мовні явища; особистісна – розвиток толерантності, відкритості до іншої культури та готовності до діалогу культур.

У розвідці охарактеризовано особливості формування зазначеної компетентності в умовах профільної школи, зокрема необхідність використання автентичних текстів, аудіо- та відеоматеріалів, мультимедійних технологій та ресурсів Інтернету. Акцентовано на важливості розвитку умінь інтерпретації культурних смислів, попередження міжкультурних непорозумінь і формування адекватної мовленнєвої поведінки у різних комунікативних ситуаціях.

Наукову новизну дослідження становить розробка інтегративної моделі формування лінгвосоціокультурної компетентності L.I.N.C.S. (Language – Interaction – Norms – Culture – Synthesis), яка відображає взаємозв'язок мовного, культурного та соціального компонентів навчання іноземної мови та забезпечує цілісність освітнього процесу.

Зроблено висновок, що формування лінгвосоціокультурної компетентності є

складним, багаторівневим процесом, який передбачає синтез мовної, культурної та соціальної підготовки учнів і сприяє розвитку їхньої здатності до ефективної міжкультурної взаємодії у сучасному полікультурному просторі.

Ключові слова: лінгвосоціокультурна компетентність, міжкультурна комунікація, лінгвокраїнознавчий підхід, лінгвокультурологічний підхід, соціокультурний підхід, іншомовна освіта, профільна школа.

The article provides a comprehensive theoretical and methodological substantiation of the essence, structure, and specific features of developing linguistic and sociocultural competence in students of specialized schools through the study of the English language. The relevance of the research is determined by current trends in foreign language education, which focus on fostering individuals capable of effective intercultural communication in conditions of globalization, multiculturalism, and the increasing role of English as a means of international interaction.

The study demonstrates that language functions not only as a tool for communication but also as a carrier of cultural information, which necessitates its study in close connection with the cultural context. Based on the analysis of scientific approaches (linguistic and country studies, cultural and sociocultural) the study substantiates the feasibility of integrating these approaches as a methodological foundation for developing linguistic and sociocultural competence. It is established that this competence is integrative in nature, combining knowledge of linguistic and cultural realities, the ability to interpret culturally marked language units, and the capacity for appropriate behavior in intercultural communication.

The structure of linguistic and sociocultural competence is analyzed, encompassing sociolinguistic, sociocultural, and social components. Particular attention is paid to the sociocultural component, which includes cognitive, activity-based, and personal dimensions. The cognitive dimension involves acquiring knowledge of cultural realities, background vocabulary, and language units with national-cultural meaning; the activity-based dimension focuses on developing skills to recognize, analyze, and use culturally conditioned linguistic phenomena; the personal dimension emphasizes cultivating tolerance, openness to other cultures, and readiness for cultural dialogue.

The study characterizes the features of developing this competence in specialized schools, highlighting the need to use authentic texts, audio and video materials, multimedia technologies, and Internet resources. Emphasis is placed on the importance of developing skills in interpreting cultural meanings, preventing

УДК 372.881.111.1

DOI <https://doi.org/10.32782/ip/93.1.22>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Кузьменко О.Ю.,

orcid.org/0000-0002-4977-5638

канд. філ. наук, доцент,
доцент кафедри міжкультурної комунікації та іншомовної освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка

Іщук В.Р.,

orcid.org/0009-0001-7222-2636

аспірант кафедри міжкультурної комунікації та іншомовної освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка

intercultural misunderstandings, and fostering appropriate communicative behavior in various situations.

The scientific novelty of the research lies in the development of an integrative model for developing linguo-sociocultural competence, L.I.N.C.S. (Language – Interaction – Norms – Culture – Synthesis), which reflects the interrelation of linguistic, cultural, and social components in foreign language education and ensures the coherence of the educational process.

It is concluded that the development of linguo-sociocultural competence is a complex, multi-level process that requires the synthesis of linguistic, cultural, and social training, contributing to students' ability to engage effectively in intercultural interaction within the contemporary multicultural environment.

Key words: *linguo-sociocultural competence, culturological approach, sociocultural approach, intercultural communication, linguoculturology, communicative competence.*

Постановка проблеми. У сучасній методиці викладання іноземних мов акцент дедалі частіше робиться на плюрилінгвальному підході, який інтегрує всі мовні ресурси учня. Такий підхід зумовлений зростаючою потребою у володінні кількома мовами як засобом ефективної міжкультурної комунікації [53, с. 271-218]. До початку XXI століття домінувала концепція, у якій мова розглядалася як основна мета навчання, а культурні аспекти інтегрувалися лише як допоміжний елемент. На сьогодні ж актуальним є протилежне твердження, коли культура стає метою, а мова – засобом до її пізнання та інструментом доступу до автентичних культурних реалій [3, с. 25; 32, с.10, с. 33, с. 77].

Зростання вимог до рівня культури та освіченості сучасної людини спричинило суттєві зміни у процесі навчання англійської мови у закладах освіти, що, своєю чергою, відобразилося на трансформації методики її викладання. Сьогодні опанування іноземної мови вже не зводиться лише до здатності розуміти співрозмовника чи текст. Від вчителя очікується організація такого освітнього середовища, яке сприятиме зануренню учнів в іншу культуру та формуванню лінгвосоціокультурної компетентності [50, с. 498-499].

У зв'язку з цим для майбутніх учителів англійської мови та учнів профільної школи важливо не лише опанувати мовні та культурні знання, а й розвинути вміння визначати та інтерпретувати культурні смисли, що містяться в мовних одиницях, а також усвідомити природу цих стратегій для їх ефективного застосування в міжкультурній комунікації [49, с. 442]. Отже, лінгвосоціокультурна компетентність формується на межі перетину різних векторів взаємодії мови і культури – лінгвістичного, країнознавчого, соціального та культурного.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У сучасних дослідженнях проблема взаємозв'язку мови й культури розглядається в межах трьох основних дисциплін: лінгвокраїнознавства, лінгвокультурології та міжкультурної комунікації.

Лінгвокраїнознавство передбачає ознайомлення учнів із культурою англійських країн через мовні одиниці, які акумулюють культурно значущу інформацію. Вказаний підхід репрезентований у працях Антонова Л.Г., Веклич Ю., Миронець Д. [1, с. 165; 11, с. 118-120]. У межах цього підходу культурна інформація отримується шляхом

засвоєння безеквівалентної та фонові лексики, фразеологізмів, афоризмів, формул мовленнєвого етикету, невербальних засобів спілкування.

Лінгвокультурологія розширює коло досліджуваних одиниць, акцентуючи увагу на культурно обумовлених образах, символах, стереотипах і концептах, закодованих у мові. У межах цього напрямку, який обстоюють науковці О. Левченко, В. Жайворонок, В. Кононенко [27, с. 106] формується лінгвокультурна компетентність, що охоплює знання культурних норм, умінь працювати з культурно маркованими одиницями та відповідне ціннісне ставлення.

Розширення теоретичних досліджень взаємодії мови та культури наприкінці XX століття сприяло зародженню теорії міжкультурної комунікації, що досліджує особливості вербальної й невербальної поведінки, культурні норми, цінності та комунікативні стратегії, що впливають на ефективність спілкування. Теорія міжкультурної комунікації акцентує увагу на необхідності формування міжкультурної компетентності як здатності інтерпретувати культурні відмінності, уникати комунікативних бар'єрів і будувати ефективну взаємодію в багатокультурному середовищі [7, с. 161; 17, с. 175; 18, с. 207; 29, с. 86-87].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість досліджень, проблема формування лінгвосоціокультурної компетентності залишається недостатньо розробленою. Більшість наукових праць зосереджені на окремих складових (соціокультурній, лінгвокраїнознавчій або міжкультурній) без їх інтеграції в єдину систему.

На нашу думку, недостатньо уваги приділяється розробці цілісної методичної бази для формування лінгвосоціокультурної компетентності з урахуванням лінгвокраїнознавчого, лінгвокультурологічного та соціокультурного підходів, визначенню її структури відповідно до академічних потреб учнів, розвитку умінь і навичок, а також інтерпретації культурно маркованих мовних одиниць у навчальному процесі.

Формулювання цілей статті. Головною метою роботи є теоретичне обґрунтування сутності та структури лінгвосоціокультурної компетентності учнів, а також визначення особливостей її формування у процесі вивчення англійської мови

з урахуванням країнознавчого, культурологічного та соціокультурного підходів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У профільній старшій школі учні досягають психологічної зрілості та готові до глибшого розуміння й інтерпретації складних феноменів, зокрема, й лінгвокраїнознавчих [51; 52; 56]. Як зауважують Н. В. Осадча [35, с. 475] та М. Б. Нацюк [34, с. 102], у профільній школі робота з лінгвокраїнознавчою інформацією передбачає не просто вивчення слів, а опрацювання прихованої культурної інформації, що робить спілкування з носіями мови більш природним і глибоким. Як зазначалося вище, лінгвокраїнознавство для учнів передбачає ознайомлення з культурою англomовних країн через оволодіння іноземною мовою та її використання як основного інструменту.

У межах *лінгвокраїнознавчого підходу* вчені виділяють низку ключових завдань. По-перше, це аналіз елементів національної культури, які закріпилися в літературній мові [15, с. 228]. По-друге, важливим напрямом є вивчення мовних одиниць, що відображають культурну специфіку народу-носія мови, зокрема, аналіз слів та висловів, які вбирають у себе культурний досвід народу – від назв унікальних явищ (реалій) до слів із прихованим культурним підтекстом. [44, с. 50]. По-третє, лінгвокраїнознавство покликане сприяти формуванню комунікативної компетентності в ситуаціях міжкультурного спілкування, що передбачає передусім адекватне розуміння мовлення співрозмовника та автентичних текстів, орієнтованих на носія мови [37, с. 155]. Нарешті, до завдань цього напрямку належить розробка принципів добору й подання у навчальному процесі матеріалу про національно-культурні особливості мовленнєвої поведінки з метою забезпечення ефективної комунікації тих, хто вивчає мову [20, с. 337-338].

Теоретичною основою лінгвокраїнознавства є галузі лінгвістики, які досліджують кумулятивну функцію мови – здатність мовних одиниць накопичувати, зберігати та передавати культурно значущу інформацію [9; 12].

До переліку мовних одиниць, які є основними носіями культурної специфіки, відносять не лише окремі слова та фразеологізми, а й афоризми, цілісні тексти, стійкі формули етикету, а також висловлювання, що містять соматичні компоненти.

Безеквівалентна та фонові лексика, афористика та фразеологія, невербальні засоби спілкування розглядаються з точки зору відображення в них культури, національних особливостей, досвіду людей, які розмовляють цією мовою. На сьогодні розроблено ефективні прийоми, які дозволяють в умовах навчального процесу з англійської мови формувати в учнів уявлення про іншомовну картину світу [42, с. 129; 5, с. 269-271].

Розуміння слів без прямого перекладу досягається лише завдяки фоновим знанням, типовим для носіїв мови, які активізують смислові асоціації та відповідність нормам мовленнєвої поведінки під час спілкування [38, с. 15].

Результатом реалізації лінгвокраїнознавчого підходу є формування лінгвокраїнознавчої компетентності, яка має трикомпонентну структуру, охоплюючи соціолінгвістичний, соціокультурний та соціальний компоненти [54, с.4], та включає знання культурних реалій, умінь вилучати культурну інформацію з мовних одиниць і використовувати її в процесі комунікації, а також позитивне ставлення до носіїв мови [41, с. 235-236].

Соціолінгвістичний компонент передбачає здатність добирати мовні засоби відповідно до комунікативної ситуації, з урахуванням рівня формальності, норм ввічливості та соціальних характеристик співрозмовників.

Соціокультурний компонент охоплює знання культурних особливостей носіїв мови, зокрема традицій, цінностей, норм поведінки та культурно зумовлених значень мовних одиниць.

Водночас *соціальний компонент* пов'язаний із умінням ефективно взаємодіяти в різних соціальних контекстах, дотримуватися прийнятих ролей і моделей поведінки, а також адаптуватися до умов спілкування [31, с.324-327; 33, с. 198].

Соціокультурний компонент своєю чергою охоплює когнітивну, діяльнісну та особистісну складові, зміст яких варіює залежно від віку учнів, рівня їхньої мовної підготовки тощо [2; 22, с. 362].

Когнітивна складова передбачає знання культурного контексту англomовних країн, мовних одиниць із національно-культурним компонентом значення, а також володіння текстами, ідіомами, фразеологізмами та іншими носіями культурної інформації. *Особистісна складова* охоплює формування толерантного ставлення до іншої культури, здатність до міжкультурного діалогу та розвиток «третьої культури». *Діяльнісна складова* включає вміння розпізнавати, аналізувати та інтерпретувати культурно марковані мовні одиниці, а також використовувати їх у процесі комунікації відповідно до ситуації спілкування.

На нашу думку, когнітивна складова лінгвосціокультурної компетентності учнів профільної школи має включати два рівні. Перший – це знання культурного контексту англomовних країн та мовних одиниць, які його відображають. Другий – це конкретні англomовні тексти, ідіоми, фразеологізми та слова з національно-культурним значенням. Базові знання про культуру є обов'язковими для всіх, а типові приклади лінгвокультурних одиниць залежать від рівня підготовки учнів. Такі мовні матеріали різного рівня становлять основу для створення підбору навчальних текстів із лінгвосціокультурним наповненням.

Подальший розвиток ідей взаємозв'язку мови і культури простежуємо в рамках *лінгвокультурологічного підходу*, що формує в учнів уміння розпізнавати культурні смисли в мовних одиницях та сприяє розвитку мовної особистості для ефективної міжкультурної комунікації [36, с. 354]. Об'єктом лінгвокультурології є культурні процеси, що виявляються у мовленні, а предметом – культурно зумовлені образи, символи, міфологеми та конотації, зафіксовані в мовних одиницях [14, с. 258-259].

На відміну від лінгвокраїнознавства, лінгвокультурологія охоплює ширше коло одиниць, та, окрім слів без прямого перекладу, включає ще й культурно значущі поняття, символи, стереотипи, прислів'я, тексти як носії культури [30, с. 10-15]. Її центральним поняттям є лінгвокультурема – інтегративна одиниця, що поєднує мовний і культурний компоненти [42, с. 129]. Сукупність таких одиниць формує лінгвокультурологічне поле, яке відображає національну мовну картину світу. До цього поля входять форми національної свідомості, зафіксовані в лексиці з прихованими культурними значеннями, що відображають етнічний світогляд [27, с. 102].

Результатом навчання у цьому контексті є формування лінгвокультурної компетентності, що охоплює знання культурних норм, уміння працювати з культурно маркованими мовними одиницями та відповідне ціннісне ставлення [25, с. 208; 32; 21, с. 173; 40, с. 180]. Водночас дослідники зазначають недостатню розробленість особистісної складової цієї компетентності та її академічно орієнтованих компонентів. У працях вітчизняних лінгвокультурологів робиться фокус на когнітивному компоненті, хоча інші зазначають важливість умінь відбору культурних одиниць для ефективної міжкультурної комунікації [24, с. 89; 6, с. 259]. Отже, лінгвокультурна компетентність, як і лінгвокраїнознавча, складається з трьох компонентів – знань про культуру, умінь працювати з культурними одиницями та ставлення до іншої культури [26, с. 18-19; 4, с. 18-19].

Розширення культурологічного підходу спричинило розвиток теорії міжкультурної комунікації, яка розглядає навчання іноземної мови як процес формування міжкультурної особистості з «третьою культурою» – новим поглядом на світ, що поєднує рідну й іноземну культури та сприяє взаєморозумінню в міжкультурному діалозі [43, с. 99; 29, с. 86-87]. Діалог культур є складним багатовимірним феноменом, що розглядає людину в контексті її культури та на стику різних культур, позиціонує її як суб'єкта пізнання світу та інших людей [9, с. 218-219; 19, с. 175-176]. Згідно з теорією міжкультурної комунікації, основною метою вивчення іноземної мови є формування міжкультурної компетентності – здатності учнів ефективно

функціонувати в іншомовному середовищі, досягати взаєморозуміння з носіями культури на основі правильного тлумачення культурних реалій, відображених у мові [7, с. 25-26; 32, с. 292].

Для успішного міжкультурного навчання важливим є контекст, зокрема, слова та жести автоматично викликають у носіїв мови й учнів відповідні культурні асоціації, які допомагають правильно зрозуміти ситуацію та обрати доречну реакцію [47, с. 234-235]. Міжкультурна компетентність включає три основні складові, а саме, знання про культуру, комунікативні уміння (уміння вести мовленнєві дії в ситуаціях міжкультурного спілкування) та ставлення (відкритість до іншої культури) [46, с. 169; 13, с. 160; 55, с. 72].

Водночас у сучасній методиці навчання іноземної мови, зокрема англійської, значну роль відіграє *соціокультурний підхід*, який акцентує увагу на соціальній природі мови та її функціонуванні в різних комунікативних ситуаціях. Об'єктом навчання стають норми мовленнєвої поведінки, реєстри мовлення, соціально марковані мовні одиниці [45, с. 58; 41, с. 64]. Цей підхід передбачає формування в учнів уміння орієнтуватися в міжкультурному просторі та адекватно реагувати на комунікативні ситуації [48, с. 8-10]. Соціокультурний підхід у викладанні іноземної мови наголошує на необхідності включення до навчального процесу культури мовленнєвої поведінки як ключового компонента [23].

Порівняльний аналіз *лінгвокраїнознавчого, культурологічного та соціокультурного* підходів засвідчує наявність як спільних рис, так і суттєвих відмінностей. Порівняльний аналіз *лінгвокраїнознавчого, культурологічного та соціокультурного* підходів виявляє як спільні риси, так і суттєві відмінності між ними. Спільним для всіх трьох підходів є орієнтація на взаємозв'язок мови й культури, а також прагнення сформувати в учнів здатність до ефективної міжкультурної комунікації. Усі вони передбачають залучення культурно маркованого матеріалу [16, с. 91] та сприяють розширенню світогляду здобувачів освіти.

Водночас лінгвокраїнознавчий підхід зосереджується переважно на засвоєнні країнознавчих знань, пов'язаних із мовою, зокрема реалій, традицій і специфічної лексики. Культурологічний підхід має ширший характер і орієнтований на вивчення культури як цілісної системи, включаючи її цінності, символи та світоглядні аспекти. Натомість соціокультурний підхід акцентує увагу на соціальній природі мови й культури, що реалізується через лінгвістичні маркери мовленнєвої взаємодії, та зосереджується на практичному застосуванні знань у процесі спілкування [5, с. 277-278].

Таким чином, проведений лінгвометодичний аналіз дає підстави визначити лінгвосоціокультурну компетентність як інтегративне утворення,

що поєднує елементи лінгвокраїнознавчої, лінгвокультурної та міжкультурної компетентностей

У процесі формування цієї компетентності доцільно застосовувати різноманітні засоби навчання, зокрема тексти, ілюстративні матеріали, аудіо- та відеоресурси, а також мультимедійні технології. Значну ефективність забезпечує використання можливостей Інтернету, який надає доступ до широкого спектру матеріалів для вивчення іноземної мови та сприяє розвитку лінгвосоціокультурної компетентності учнів.

Важливим аспектом є також формування навичок попередження та подолання міжкультурних конфліктів, що сприяє розвитку особистісних якостей учнів і їх адаптації до іншомовного середовища [34, с. 102; 35, с. 457].

З огляду на проаналізоване вище, вважаємо доцільним створити власну інтегративну модель формування лінгвосоціокультурної компетентності учнів у профільній школі **L.I.N.C.S.** (*Language – Interaction – Norms – Culture – Synthesis*), яка відображатиме взаємозв'язок лінгвокраїнознавчого, лінгвокультурного та соціокультурного підходів у навчанні іноземної мови (Рис. 1).

Модель формування лінгвосоціокультурної компетентності (L.I.N.C.S.)

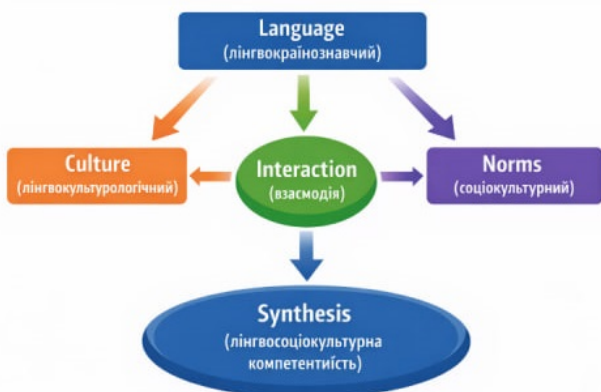

Рис. 1. Модель формування лінгвосоціокультурної компетентності (L.I.N.C.S.)

Зокрема, в ній компонент *Language* охоплює засвоєння мовних засобів (лексики, граматики, функціональних структур) у поєднанні з лінгвокраїнознавчим матеріалом, що репрезентує національно-культурну специфіку мовних одиниць, *Culture* передбачає розуміння культурних реалій, концептів і цінностей носіїв мови, тоді як *Norms* репрезентує соціокультурні норми, правила мовленнєвої поведінки та етикету. Компонент *Interaction* забезпечує інтеграцію зазначених складників у процесі міжкультурної взаємодії, формуючи здатність учнів застосовувати набуті знання й уміння в реальних комунікативних ситуаціях. Синтез цих компонентів (*Synthesis*) уможливорює формування цілісної лінгвосоціокультурної

компетентності як здатності адекватно й доречно використовувати іноземну мову з урахуванням мовних, культурних і соціальних чинників. Таким чином, запропонована модель узгоджується з програмовими вимогами профільної школи та забезпечує комплексний підхід до формування іншомовної комунікативної компетентності загалом.

Висновки. Отже, формування лінгвосоціокультурної компетентності є складним багаторівневим процесом, що передбачає синтез мовних, лінгвокраїнознавчих, лінгвокультурологічних та соціокультурних знань, умінь та навичок, а також розвиток ціннісних орієнтацій учнів профільної школи для забезпечення ефективної комунікації у полікультурному середовищі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Антонова Л. Г. Лінгвокраєзнавчий аспект вивчення іноземних мов у старшій школі. *Таврійський вісник освіти*. 2017. № 1. С. 164–69.
2. Бакум З. П., Пальчикова О. О., Костюк С. С. Навчання іноземних мов: крос-культурний підхід : монографія. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2019. 288 с.
3. Безвін Ю. Г., Подосиннікова Г. І. Особливості формування соціокультурної компетентності в майбутніх викладачів англійської мови засобами інформаційно-дослідницького проєкту. *Іноземні мови*. № 4. 2019. С. 24-37. <https://doi.org/10.32589/1817-8510.2019.4.186213>
4. Божко Н. В. Теоретичні засади розвитку лінгвосоціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Випуск 71. 2019. С. 16-21. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2019.71.04>
5. Богуцький В.М. Характерні риси взаємодії мови й культури у світлі лінгвокультурологічних досліджень. *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 14. Т. 1. 2020. С. 276-280. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.14-1.51>
6. Бойчук В. С. Міжкультурна комунікація як наукова проблема: напрямки дослідження. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки*. 2023. № 1 (355) С.161-172. [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2023-1\(355\)-161-172](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2023-1(355)-161-172)
7. Бойчук В. С. Потенціал уроків іноземної мови як площини формування міжкультурної компетентності підлітків. *Освіта та педагогічна наука*. 2024. № 3(187). С. 24–37. [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2024-3\(187\)-24-37](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2024-3(187)-24-37)
8. Борисенко Н. Д., Кодубовська О. О. Лінгвокраїнознавство: англійськомовні країни : Навчальний посібник (англійською мовою). Житомир: Житомирське комунальне-книжково-газетне видавництво «Полісся», 2019. 154 с.
9. Борисенко Ю. А. Діалог культур та його реалізація при викладанні німецької мови в українських вишах. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2023. Вип. 17(85). С. 218–221.
10. Варешкіна Н. Формування іншомовної картини світу учнів на уроках англійської мови. *Акту-*

- альні питання гуманітарних наук. 2023. Вип. 65. Ч. 1. С. 248-255. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/65-1-42>
11. Веклич Ю., Миронець Д. Формування лінгвокраїнознавчої компетенції у процесі професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови. *Молодь і ринок*. 2012. № 3. С. 118–121.
12. Воробйова І. В. Основи лінгвокраїнознавства : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Слово, 2014. 272 с.
13. Гальчук Н. П. Теоретичне осмислення поняття міжкультурної компетентності в сучасних наукових дослідженнях. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 35. 2021. С. 157-163 <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/35.32>
14. Голик С. Мовна особистість як об'єкт лінгвокультурологічних досліджень. *Вісник Львівського університету. Серія іноземні мови*. 2013. Вип. 21. С. 258–264.
15. Гордун С. М. Лінгвокраїнознавчий аспект при вивченні іноземної мови у закладах вищої освіти. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка»*. Київ, 2024. № 12 (46). С. 225–234. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-12\(46\)-225-234](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-12(46)-225-234)
16. Григорович В. Й. Культурологічний підхід до навчання іноземної мови. *Зб. наук. праць II Міжнародної науково-практичної конференції. Франкофонія в умовах глобалізації і полікультурності світу*. С. 91-93 http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/15626/1/40_Hryhorovych.pdf
17. Гроза І. М., Бабятинська Ю. О., Гусейнова К. С. Глобалізація англійської мови в міжкультурній комунікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2019. № 43. Том 4. С. 174-176. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.4.3.4.41>
18. Гутиряк О. Міжкультурна комунікація: до визначення поняття *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 47. Том 2. 2022. С. 205-208. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-2-32>
19. Динікова Л. Ш. Діалог культур в поліетнічному суспільстві. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 34 (73). № 1. Ч. 2. 2023. С. 175-180. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.1.2/28>
20. Дирда І. Психологічні бар'єри в міжкультурній комунікації. *Освітній вимір*. Випуск 41. С. 36-41. <http://dx.doi.org/10.31812/educdim.v41i0.2933>
21. Дівінська Н. Методичні аспекти розвитку іншомовної компетентності науково-педагогічних працівників. *Проблеми освіти*. 2019. Вип. 93. С. 169-182. http://nbuv.gov.ua/UJRN/pros_2019_93_15.3
22. Долженко М., Луценко В., Лянна П., Мосцова Д., Скидан Ю. Формування соціокультурної компетентності здобувачів вищої освіти під час вивчення ідіоматичних висловів на заняттях з ділової англійської мови : матеріали XIV Міжнар. наук.-практ. конф. *Modern stages of scientific research development*, м. Прага, Чехія. 27-30 грудня 2022 р. С. 359–364.
23. Зінченко О. С., Папіжук В.О., Лісова Ю. О. Соціокультурний складник як ключовий елемент викладання іноземних мов у сучасному освітньому середовищі. *АКАДЕМІЧНІ ВІСНИ*. Випуск 39/2025. С. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14678463>
24. Каракевич Р. О., Радченко О.А. Лінгвокультура як одиниця когнітивного відображення ментальності й культури в мові. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2023. № 64. С. 89-92. <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2023.64.20>
25. Кузьменко О. Ю., Кончаківська М. В. Формування лінгвосоціокультурної компетентності учнів основної школи засобами веб-технологій на уроках англійської мови / Матеріали IV Міжнародної наукової конференції «Розвиток наук в умовах нової реальності: проблеми та перспективи», 28 березня 2025 р., м. Умань, Україна. Умань, 2025. С. 207–211.
26. Курач Л.І, Фідкевич О. Л.. Проблема розвитку лінгвокультурологічної компетентності учнів у процесі навчання мов національних меншин. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/704570/1/%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D0%B3%D0%B2%D0%BE%D0%BA.%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8C.pdf>
27. Левченко О. Лінгвокультурологія та її термінна система. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2003. № 490. С. 105–113. <https://ena.lpnu.ua/items/09deecff-6247-4c46-9a80-ee7a03508bd1>
28. Григорєва Т. Ю., Кирдан Т. В. Формування основ лінгвосоціокультурної компетентності студентів немовних спеціальностей на матеріалі газетних статей. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 42. 2021. С. 50-55. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/42.9>
29. Максимович О. В. Міжкультурна комунікація як предмет міждисциплінарного теоретизування. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи*. 2017. Вип. 39. С. 85-89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKKhISD_2017_39_12
30. Матузкова О. П. Лінгвокультура та переклад : моногр. / О. П. Матузкова. Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2022. 226 с.
31. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2013. 590 с.
32. Місечко О. Готовність майбутніх учителів англійської мови до формування міжкультурної компетентності учнів: постановка проблеми. *Наукові записки. Серія: філологічні науки*. 2014, № 128. С. 291-297.
33. Надольська Ю., Єпіфанцева Л., Єгорова Ю. Формування соціокультурної компетентності здобувачів вищої освіти в процесі вивчення іноземної мови та літератури. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. № 2 (33). 2024. С. 197-202.
34. Нацюк М. Б. Проблема формування лінгвосоціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у контексті сучасних досліджень. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка*. 2012. № 4. С. 101-107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2012_4_19

35. Осадча Н. В. Експериментальна перевірка ефективності методики формування у старшокласників лінгвосоціокультурної компетентності в англomовному читанні на уроках країнознавства. *Молодий вчений*. 2016. № 11. С. 475-482. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_11_112 ,
36. Осадча Н. В. Історія дослідження проблеми формування в учнів профільної школи лінгвосоціокультурної компетентності в англomовному читанні на уроках країнознавства. *Молодий вчений*. № 8 (35). 2016. С. 354-361.
37. Павлик О. Б., Сивик О. А., Рембач О. О. Актуальні стратегії інтеграції лінгвокраїнознавства у викладання іноземних мов. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 36 (75). № 5. 2025. Частина 1 С. 153-159 <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.5.1/25>
38. Пахомова С. Безеквівалентна лексика у викладанні української як іноземної. *Вісник УжНУ. Серія Філологія*. 2020. № 1. С. 45-52.
39. Потапенко Н. Роль соціокультурного аспекту у навчанні англійської мови. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. Випуск (47). 2021. С. 63–70. <https://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/405>
40. Редько В. Г. Компетентнісно орієнтоване навчання іноземних мов учнів початкової школи: лінгводидактичний аспект. *Проблеми сучасного підручника: збірник наукових праць*. К.: Педагогічна думка, 2017. Вип. 18. С. 178–191.
41. Рибачок С. М., Дуда О. І. Лінгвокраїнознавча компетенція перекладача. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Філологія»*. Вип. 17(85). 2023. С. 234-237.
42. Сидоренко Ю. І. Теоретичний підхід до визначення поняття лінгвокультурема. *Молодий вчений*. № 4.1 (44.1). 2017 р. С. 128-131.
43. Слющинський Б. В. Типові і специфічні вияви міжкультурної комунікації у буттєвісній культурі населення Українського Приазов'я. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія*. 2014. Вип. 8. С. 99-108.
44. Смірнова О. О. Формування лінгвокультурологічної компетенції у студентів в процесі навчання іноземної мови. *Науковий журнал «Молодий вчений»*. № 4.1 (44.1). 2017. С. 49-51.
45. Солопун Є. В. Соціокультурний аспект викладання англійської мови та його роль у практичній роботі учнів. *Електронне наукове фахове видання «Народна освіта»*. Випуск №3(30). 2016. С. 58-62.
46. Чикан Цзін Формування міжкультурної компетентності як складова професійної підготовки викладачів іноземних мов у ЗВО. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 85. Том 2. 2025. С. 167-173. <https://doi.org/10.32782/ip/85.2.30>
47. Шевченко О. В. Жести, як спосіб спілкування з іншими культурами в ході вивчення французької мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. Випуск 46. 2014. С. 234-236
48. Шехавцова С. О. Соціокультурні технології викладання іноземних мов: навч.-метод. посіб. для магістрантів закладів вищої освіти. Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Полтава: Вид-во ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», 2018. 117 с.
49. Шилінська І. Сучасні методи і підходи до навчання іноземних мов у вищій школі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 82. Том 2. 2024. С. 441-446 <https://doi.org/10.24919/2308-4863/82-2-63>
50. Кузьменко О. Ю., Сніговська О. В., Мокрієнко Е. М. Глобальні виклики у формуванні лінгвосоціокультурної компетентності сучасного фахівця. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 5(35). С. 495–502. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-5\(35\)-](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-5(35)-)
51. Іноземні мови (рівень стандарту, профільний рівень). Навчальна програма для 10–11 класів загальноосвітніх шкіл. Затверджено Наказом МОН України № 1407 від 23.10.2017. Київ : МОН України, 2018. URL: <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58921/> (дата звернення: 20.03.2026).
52. Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти III ступеня (10–12 класи). Затверджено Наказом МОН України від 25.08.2020 № 988. Київ : МОН України, 2020. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/tipovi-osvitni-programi> (дата звернення: 20.03.2026).
53. Круківський В. І., Круківська О. В., Турчанінова В. Є., Саєнко С. Г. Європейська мовна політика: мультилінгвізм, плюрилінгвізм і англійська мова. *Вісник Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана. Серія: Мовознавство та сучасні мовні технології*. 2020. № 20. С. 51-62. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9559bedc-04e2-42f5-a416-37571e0ffff7/content>
54. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2010. № 2. С. 11-17
55. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Clevedon : Multilingual Matters, 1997. 312 с.
56. Citation reference: Council of Europe (2020), Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume, Council of Europe Publishing, Strasbourg, available at www.coe.int/lang-cefr

Дата першого надходження статті до видання: 31.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 08.05.2026